

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1918 kl. 2 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av första kammarens beslut i fråga om avvägbringande av utredning om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolan.

I två likalydande motioner, den ena framburen i första kammaren *Motionerna.* av herr *Oscar Olsson m. fl.* (I: 108), den andra av herr *Persson* i Norrköping *m. fl.* (II: 233), hemställes, att första kammaren, respektive andra kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun må kunna åstadkommas för övertagande helt eller delvis av föräldrarna nu åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolan bekosta erforderlig skolmateriel.

Med avseende på vad motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Herr *Perssons* i Norrköping motion hänvisades till förberedande behandling av andra kammarens första tillfälliga utskott, som i vederbörlig ordning avgav utlåtande i frågan, i vilket utskottet yrkade bifall till motionen. Detta utskottets yrkande bifölls utan debatt av andra kammaren, varefter beslutet delgavs första kammaren, som hänvisade ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i ämnet är av följande lydelse:

»Alltsedan dess första år har vår folkskola meddelat kostnadsfri undervisning, i det att av allmänna medel lämnats nödigt rörelsekapital för dess verksamhet. Därmed har dock icke den principen, att alla med skol- *Första kammarens första tillfälliga utskott.*

gången förenade kostnader skulle avlyftas från den enskilde och bestridas av stat eller kommun, godtagits.

På senare tid har en ny principiell uppfattning av det allmännas skyldigheter sökt göra sig gällande i syfte att låta såväl de direkta som de indirekta utgifterna för undervisningen i folkskolorna gäldas av allmänna medel.

I den mån därmed avses att bereda obemedlade eller mindre bemedlade föräldrar möjlighet att låta sina barn på bästa sätt tillgodogöra sig den kostnadsfria undervisningen, synes emot berörda uppfattning ej vara något att erinra.

Utskottet anser sig således böra ansluta sig till förevarande förslag i vad desamma avse kostnadsfritt tillhandahållande av skolmateriel åt behövande, men utskottet kan ej dela den från vissa håll uttalade uppfattningen, att på grund av folkskolans karaktär och ställning skolmateriel kostnadsfritt bör tillhandahållas *alla* dess lärjungar, utan utskottet anser sig såväl av principiella som av ekonomiska skäl böra vidhålla, att understöd av ifrågavarande slag må tillkomma allenast sådana, som efter noggrann prövning befinnas verkligen vara i behov därav.

De utgifter som härav föranledas åligga givetvis i första hand vederbörande kommuner. I en del församlingar har man ock redan nu vidtagit mer eller mindre omfattande åtgärder uti ifrågavarande syfte, men torde dock i flertalet kommuner så ännu ej vara förhållandet, och särskilt i de fattiga och skattetyngda, där behovet av skolmaterielens kostnadsfria tillhandahållande nog i allmänhet är störst, ställer det sig givetvis svårt att få ifrågavarande behov tillgodosett.

Då utom de ekonomiska skälen, vilka under rådande dyrtid kraftigare än eljest göra sig gällande, jämväl dylika av pedagogisk art tala för ett fortgående på den väg, som en del kommuner sålunda redan beträtt i det att det givetvis inverkar synnerligen menligt på undervisningens resultat, om lärjungar, som ej själva kunnat anskaffa behövliga böcker och skrivmateriel, nödgas sitta overksamma under lektionerna och ej kunna bereda sina hemuppgifter, synes en utredning om och i vad mån skolmateriel i samtliga folkskolor kostnadsfritt må kunna tillhandahållas sådana lärjungar, som äro i behov av dylikt understöd, böra tillstyrkas.

De från åtskilliga håll uttalade farhågorna därom, att lämnandet av fri undervisningsmateriel skulle medföra mindre aktsamhet från lärjungarnas sida, för vilka farhågors berättigande grundade skäl kunna förebringas, torde i viss mån förringas därav, att en del av kostnaden fortfarande kommer att vila på vederbörande kommuner, i vilkas intresse det således

ligger att tillse, att de föreskrifter till förebyggande av oaktsamhet, som må komma att utfärdas, varda efterlevda.

Utan ekonomisk medverkan från statens sida åtminstone i fråga om de fattigare kommunerna lär emellertid nu angivna syfte ej kunna ernås. Visserligen har anslag vid 1917 års riksdag beviljats till understöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner, och även vid innevarande riksdag föreligger förslag om dylikt understöd, men torde det oaktat särskilt bidrag för nu ifrågavarande ändamål komma att visa sig erforderligt, och lär det ankomma på en blivande utredning att närmare angiva, till vilken del och efter vilka grunder staten kan bära uti ifrågavarande hänseende giva de särskilda kommunerna sitt stöd.

På grund av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa, 1:o att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut,

2:o att första kammaren måtte för sin del i anledning av den inom kammaren väckta motionen besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder en samverkan mellan stat och kommun må kunna åstadkommas för övertagande helt eller delvis av obemedlade och mindre bemedlade föräldrar nu åliggande skyldighet att för sina barn i folk- och småskolan bekosta erforderlig skolmateriel.»

Vid utskottets utlåtande fanns fogad en reservation av herrar Oscar Olsson, Bergman och Malkolm Petterson, som ansett, att utskottet bort hemställa, att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut. *Reservation.*

Utskottets hemställan bifölls av första kammaren, varefter beslutet delgavs andra kammaren, som hänvisade frågan till sitt första tillfälliga utskott. *Första kammarens beslut.*

Som av ovanstående framgår har första kammaren icke biträtt andra kammarens i ämnet fattade beslut utan ansett, att den skolmateriel, varom det här är fråga, visserligen borde kostnadsfritt tillhandahållas, men icke alla lärjungar utan endast sådana, som efter noggrann prövning befunnes verkliga vara i behov därav. *Utskottet.*

En sådan ståndpunkt kan måhända vid ett flyktigare brtraktande förefalla rimlig och naturlig, men en närmare prövning ger dock vid handen, att mycket vägande betänkligheter kunna göras mot densamma.

Först och främst är det svårt för att icke säga omöjligt även med allra bästa vilja och efter än så samvetsgrann prövning att kunna riktigt uppdraga gränsen mellan behövande och icke behövande lärjungar, i synnerhet som taxeringsuppgifterna ingalunda lämna en fullt tillfredsställande vägledning för bedömandet av föräldrarnas ekonomiska ställning. Detta har också av erfarenheten bekräftats. Vidare skulle en sådan uppdelning av barnen i behövande och icke behövande införa i skolan en föga tilltalande ekonomisk klasskillnad.

På grund av dessa skäl får utskottet hemställa,

att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 4 juni 1918.

På utskottets vägnar:

ARTHUR ENGBERG.

Närvarande vid slutbehandlingen av detta ärende: herrar *Berggren, Welin, Viklund* Oviken, *Andersson* i Stockholm, *Larsson* i Ångebäck, *Berglund* och *Johansson* i Olstorp.
